

Partnerskap som et tredje rom for profesjonsutvikling i lærerutdanningen

REFERANSE:

Daza, V., Gudmundsdottir, G.B. & Lund, A. (2021). Partnerships as third spaces for professional practice in initial teacher education: A scoping review. *Teaching and Teacher Education*, 102. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.tate.2021.103338>

Begrepet «det tredje rom» har i senere tid blitt svært populært i academia. Forskerne har her undersøkt hvordan man i akademisk litteratur i perioden fra 2010 til 2019 ser på partnerskap som et tredje rom, som kan bidra til profesjonsutvikling i lærerutdanningen. Oversikten viser at de gjennomgåtte studiene til sammen skaper en idé om det tredje rom som et forestilt sted der ulike identiteter og kunnskapsteorier er i konstant forhandling og kommer hverandre i møte. Samtidig er en slik arbeidsform også preget av spenninger og konflikter, og en sterkere fellesforståelse av begrepet etterlyses.

Bakgrunn

Lærerutdanning har i økende grad vært avhengig av partnerskap for å høyne nivået på profesjonsutvikling og styrke tilknytningen mellom akademisk og praktisk/skolebasert kunnskap om undervisning. Innen forskning på lærerutdanning har begrepet «det tredje rom» blitt toneangivende det siste tiåret. Begrepet er hentet fra den postkoloniale teoretikeren Homi Bhabha (1994) og brakt inn i lærerutdanning av amerikanske Kenneth Zeichner (2010).

Intensjonen har vært at man ved å bruke et slikt begrep kan skape mindre hierarkiske møteplasser, hvor universiteter, skolesektoren og de dominerende diskursene nærmer seg hverandres ståsted. Det tredje rom tilbyr en deltakende tilnærming til profesjonsutvikling der lærerutdannere, lærerstudenter og andre aktører samarbeider og sammen skaper kunnskap.

Det tredje rom har i senere tid blitt fokus for en økende mengde forskning som undersøker profesjonsutvikling i lærerutdanningen. Denne forskningen understreker viktigheten av såkalte hybride praksisrom, der representanter for kunnskapssamfunnet kan møtes. Til tross for utbredelsen er begrepet «det tredje rom» ikke uproblematisk. Det hersker for eksempel uenighet om hvordan dette relativt vage og utopiske begrepet kan brukes operasjonelt. «Det tredje rom» er et resultat av partnerskap mellom aktører, men implementeringen av begrepet, altså samarbeidet, kan by på utfordringer for partene. Utfordringene har særlig handlet om rolleavklaring, hierarki og ansvarsfordeling.

Formål

Målet med kunnskapsoversikten til Daza, Gudmundsdottir og Lund var å lage et «kart» som viste hvordan begrepet det tredje rom har preget lærerutdannings-landskapet de senere årene. Med andre ord søker kunnskapsoversikten å finne ut hvordan akademisk litteratur de senere årene har

skapt en idé om at det tredje rom kan være en modell for profesjonsutvikling innen lærerutdanning. En slik oversikt kunne gi et nyttig bilde av endringene av hvilken ekspertise som blir vektlagt i lærerutdanningen, ifølge forskerne.

Inkluderte studier

Scoping review-en tar for seg 36 studier i perioden 2010 til 2019, der startpunktet var omtalte Zeichners artikkel i 2010. Forskernes gjennomgang og litteratursøk ble understøttet av femtrinns-rammeverket til Arksey og O'Malley¹ og følgende forskningsspørsmål ble stilt for å lede søket i ønsket retning (vår oversettelse): «Hvordan har det tredje rom blitt utviklet som begrep i den akademiske litteraturen om profesjonsutvikling i lærerutdanning fra 2010 til 2019?»

Utvelgelseskriteriene var:

- 1) artikler om temaet skrevet på engelsk eller norsk
- 2) artikler publisert i fagfelleverderte tidsskrifter eller kapitler i bøker

Det endelige utvalget besto av 36 studier.

Studienes geografiske opphav fordelte seg på sju land: USA (16), Australia (7), Norge (5), Storbritannia (5), Danmark (1), New Zealand (1) og Sør-Afrika (1).

Resultater

Ut fra dataanalysen fant forskerne to hovedtemaer som var relatert til dannelsen av begrepet det tredje rom: Identitetsforhandling og skjæringspunktet mellom kunnskapsteorier. Selv om forskerne prøvde å trekke klare linjer mellom disse to temaene, fantes det studier som overlappet.

Identitetsforhandling

Til sammen 18 av 36 studier hadde identitetsforhandling som et sentralt element når det gjaldt det tredje rom i profesjonsutvikling innen lærerutdanningene. Typisk for disse var at de tok opp hvordan deltakere i partnerskap – lærerstudenter, lærerutdannere i skoler og universiteter, samt administrativt ansatte – krysset og overskred institusjonelle grenser, samarbeidet utover de vanlige, kontekstuelle rammer, gikk inn i sammensatte roller og revurderte sine identiteter i det tredje rom.

Denne kategorien ble delt opp i to underkategorier etter hvilke av følgende trekk som var mest karakteristisk: grenseoverskridelse eller sammensatte roller. Førstnevnte handlet blant annet om å gjøre nytte av erfarne lærere fra skoleverket i universitetssektoren, og omvendt, og hva en slik grenseoverskridelse medførte for partenes identitet og kunnskapsforståelse. Sistnevnte vektla hvordan lærerstudenter erfarte at deres deltakelse i det tredje rom medførte et stadig bytte av roller mellom å undervise sammen og lære sammen, en erfaring med en type sammensatte roller som medførte å både ta til seg og tilpasse seg ulike perspektiver.

Skjæringspunktet mellom kunnskapsteorier

I 29 av de 36 studiene ble det tredje rom karakterisert som en arena der ens viten om kunnskap og læring ble formet og krysset med andres, altså et skjæringspunkt mellom kunnskapsteorier. Disse kunne deles opp i tre underkategorier: 23 la vekt på nye pedagogiske muligheter, fire utforsket

---

¹ Arksey, H., & O'Malley, L. (2005). Scoping studies: Towards a methodological framework. *International Journal of Social Research Methodology*, 8(1), 19–32. DOI: <https://doi.org/10.1080/1364557032000119616>

digitale muligheter i det tredje rom, 19 studier så nærmere på hvordan man kunne forene kunnskapsressurser.

Studiene som fokuserer mest på nye pedagogiske muligheter, konsentrerer seg blant annet om potensialet det tredje rom har for å åpne opp for nye perspektiver og for å lede profesjonsutvikling. Begrepet og innfallsvinkelen det tredje rom ses på som essensielt når det gjelder å motvirke det hierarkiske forholdet mellom akademisk kunnskap og praktisk-basert kunnskap. Særlig de norske studiene trekker det tredje rom fram som et mulighetsrom for mer symmetriske partnerskap med sterkere bånd mellom skolesektoren og universitets- og høyskolesektoren.

I en håndfull studier belyste forskerne innfallsvinkelen et «digitalt tredje rom,» altså hvordan digitale hjelpemidler kunne legge til rette for et tredje rom. Blant annet så én av studiene nærmere på hvordan analyser av praksis-situasjoner tatt opp på video var med på å skape samarbeid og gjensidighet i lærerutdanningen.

Studiene som ser nærmere på det å forene kunnskapsressurser, ser på det tredje rom som en arena der kunnskap fra ulike arenaer blir ført sammen og forent, og der tradisjonelle forestillinger om hierarkier brytes ned. Det tredje rom hjelper dermed til med å skape en mer demokratisk profesjonsutvikling, der ulike stemmer og kunnskapskilder står på likefot.

Forfatterne av forskningsoversikten trekker samlet sett slutningen om at å lære å undervise er en dynamisk og ikke-lineær prosess som foregår på ulike plan. En overdreven og ensidig tiltro enten til lærerutdanningen eller til skolen er i den sammenhengen uheldig. I stedet bør kunnskapen fra alle involverte bli ønsket velkommen på en hybrid arena der tradisjonelle roller og grenser kan bli overskredet og identitetene stadig er i forhandling. Partnerskap tilbyr de ulike partene et tredje rom som er grunnleggende i konstant endring. Samtidig er det tredje rom et sted både for spenninger og konflikter, både på strukturelt og individuelt plan.

Implikasjoner

Etter å ha gått gjennom de 36 studiene, er de tre forskernes konklusjon for framtiden klar: det tredje rom har et klart potensial for å skape en mindre hierarkisk struktur i partnerskap mellom skolesektoren og lærerutdanning. Likevel anerkjennes spenningene som er relatert til denne typen virksomhet, både når det gjelder deltakernes forhold til hverandre og til seg selv – ved at man i det tredje rom må stille spørsmålsteget ved egen kunnskap.

Forskerne vender her tilbake til begrepets utopiske natur, som man må ta konsekvensen av ved å behandle det tredje rom ikke som et mål som skal nås, men som en stadig pågående prosess som må holdes ved like. Derfor bør man ikke ta det-tredje-rom-arenaen(e) for gitt innen lærerutdanning – i stedet må de involverte aktivt hegne om dets utfordringer, for slik å støtte opp om framtidige læreres livslange prosess med å konstruere og etablere sine roller.

Videre poengterer oversikten viktigheten av en felles forståelse av begrepet det tredje rom blant lærerutdannere både i skoleverket og innen lærerutdanning. Framtidig forskning kan eksempelvis ta for seg hvordan lærerstudenter og lærerutdannere møtes i det tredje rom og hvordan de blir involvert i ulike prosesser gjennom hele lærerutdanningen.